

Viešojo administravimo sistemos tobulinimas ir perspektyvos

Alyvydas Raipa

*Kauno technologijos universitetas
K. Donelaičio g. 20, 44239 Kaunas*

K. McLaughlin, S. S Osborne, E. Ferlie. *New Public Management: Current Trends and Future Prospects*. Routledge, 2005

Šiuolaikinio viešojo administravimo pokyčius, reformas, kryptis ir tendencijas analizuojančioje literatūroje dažniausiai aptariami globalūs pokyčiai, socialinių sistemų funkcionavimo dimensijos, sėkmingos viešųjų institucijų veiklos, orientuotos į efektyvumą, demokratiškesnių procesų plėtrą ir permanentines viešojo sektoriaus reformas, sąlygas. Viešojo sektoriaus organizacijų veiklos kontekste šiuolaikinis etapas dažniausiai įvardijamas kaip „naujoji viešoji vadyba“, kuri suprantama visų pirma kaip visa daugelis valstybinio valdymo reformų, apimančių valstybės institucijų privatizavimo procesų plėtrą, dereguliavimą, viešųjų institucijų konkurencijos skatinimą, jų veiklos orientavimą į viešųjų paslaugų vartotojus siekiant paslaugų kokybiškesnių pokyčių ir į rezultata, o ne į

taisykles ir standartus orientuotos elgsenos įtvirtinimo.

Pristatomos kolektyvinės monografijos autoriai (jų iš viso 26) yra gerai žinomi viešosios vadybos teoretikai - M. Barzclay, G. Bayone, P. Carroll, N. Flynn, R. Laughein, K. McLaughlin, S.P. Osborne, Ch. Pollitt ir kt. Jų parengtuose monografijos skyriuose išskiriama tiek teorinės naujosios viešosios vadybos paradigmos struktūriniai elementai, tiek praktinės dimensijos, apibūdinančios naujosios viešosios vadybos turinį dabartiniame viešųjų organizacijų veiklos kontekste.

Knygoje penki skyriai, aptariantys esmines naujosios viešosios vadybos turinio, sąveikos su verslo vadyba, viešąją politiką, viešųjų institucijų reformų kaip modernizavimo instrumento plėtotės problemas. *Naujosios viešosios vadybos* turinio analizėje autoriai (S.P. Osborne, K. McLaughlin, J. Newman) akcentuoja naująją viešąją vadybą ne tik kaip institucionalizuotas šiuolaikinio viešojo administravimo etapo procedūras ar viešojo sektoriaus valdymo technologijas, bet formuoja aiškią takoskyrą tarp tradicinio viešojo administravimo, kuris „dažnai net nesugebėjo paaiškinti, kaip modernizuoti viešojo valdymo procesus“, ir naujosios vadybos paradigmos, kuri

sugeba ir gali padėti gaminti ir valdyti žinias, rengti valdymui reikalingą informaciją ir naudoti ją kaip intelektualinį potencialą (kapitalą) vis konkurencingesnėje viešųjų institucijų tarpusavio sąveikoje.

Knygoje akcentuojami šiuolaikinio viešųjų institucijų vystymosi etapo globalių pokyčių išskelti iššūkiai, reikalaujantys administracinių gebėjimų ir profesionalumo tobulinimo, mažiau biurokratizuotos personalo veiklos kontrolės organizavimo, centralizacijos ir decentralizacijos principų derinimo, įvairių atsakomybės formų išaugimo, valdymo debiurokratizavimo, dekoncentravimo tendencijų plėtotės, socialinio teisingumo ir viešųjų institucijų veiklos efektyvumo tarpusavio sąveikos vystymo.

Įgyvendinant minėtus tikslus ir uždavinius, esmine problema laikytina naujosios viešosios vadybos paradigmos epistemologinio požiūrio (kaip visumos teorijų, metodologinių šios problemos klausimų ir diskusijų) priėmimas arba skepticizmas, suvokiant naująją viešąją vadybą geriausiu atveju kaip „geriausią praktiką“, „geriausias vertybes“, „geriausių atvejų“ analizę.

Aurių argumentai šiame diskurse yra gana solidūs, traktuojantys naująją viešąją vadybą (jos institucionalizavimas

Alyvydas Raipa – Kauno technologijos universiteto Viešojo administravimo katedros profesorius, socialinių mokslų daktaras.

El. paštas: alvydas.raipa@ktu.lt

Apžvalga įteikta redakcijai 2006 m. vasario mėn.

praktikoje prasidėjo dar 1979 m. su M. Taecher praktine valdžios institucijų reformų pradžia, ir jos teorinis pagrindimas siejamas pirmiausia su Ch. Hood straipsniu „Public Management for All Seasons“ ir dešimtmečiu vėliau pasirodžiusia P. Osborne ir T. Geabler „Reinventing Government“ ne tik kaip „geriausių vertybių, „geriausios praktikos“ apibendrinimą, nors geriausios praktikos apibendrinimas nebūtinai turi būti solidžiausia mokslinė veikla, ypač jei vieno subjekto (privataus verslo) patirtis yra analizuojama, apibendrinama ir perduodama kitam subjektui (viešajam sektoriui), bet ir kaip paradigmą, kuri susiformavo iš dalies kitoje aplinkoje (verslo struktūrose), tačiau aiškiai besiskiriančią nuo biurokratinių valdymo paradigmu ir galinčią iš esmės pakeisti valdymo ideologiją, įtvirtinti organizacijų filosofijoje vadybinius veiklos metodus, orientaciją į veiklos rezultatus ir kitus megatikslius.

Tyrinėdami *naujosios viešosios vadybos* bruožus ir elementus, knygos autoriai analizuoja įvairių pasaulio regionų

praktiką institucionalizuojant *naujosios viešosios vadybos* formas įvairiuose pasaulio regionuose, esminį dėmesį skirdami struktūrinių valdymo reformų eigos, viešosios vadybos ir viešosios politikos sąveikos, kokybės vadybos plėtotei visuose valdymo lygiuose, valdymo decentralizavimo, subnacionalinių valdymo institucijų formavimo, paslaugų kokybei ir veiklos vertinimo procedūrų tobulinimo problemoms.

Autoriai akcentuoja, kad *naujoji viešoji vadyba* kaip teorija ir kaip praktika skatina naujų valdymo sprendimų formavimo ir įgyvendinimo formų, naujų vertybių bei taisyklių ir standartų paiešką viešųjų institucijų planavimo, organizavimo, kontrolės, išteklių valdymo srityse, t.y. ji įgauna nemažai taikomos ir normatyvinės veiklos elementų ir bruožų, būtinų rengiant kompleksines, strategines užduotis ir priemones, sprendžiant reformų vykdymo uždavinius, užtikrinant viešojo sektoriaus institucijų modernizavimą, darant labai

svarbų poveikį naujų (pokomunistinių ir ne tik) šalių valdymo sistemų raidai, kur modernios valdymo formos itin sunkiai skinasi kelią ir dažnai reikalauja (pagal K. Levine modeliavimą) išorinės aplinkos poveikių stiprinimo.

Nors modernių šalių paspartos institucionalizuojant *naująją viešąją vadybą* yra gana solidžios ir pripažintos kaip efektyvumo didinimo būdas, orientuotas į vadybinių, dirbančių valstybės institucijose, lavinimą, jų motyvaciją, korporatyvinės organizacijų kultūros tobulinimą, autoriai pripažįsta, kad „naujoji viešoji vadyba“ vertinama nevienareikšmiškai, kad tai nėra visiškai nauja valdymo teorijos ir praktikos kryptis. Be to, dabar didžioji dalis valdymo teoretikų pripažįsta, kad negalima ignoruoti šios vakarietiškos viešojo valdymo praktikos, reikalaujančios mažiau izoliuoti viešąjį sektorių nuo privataus, plačiau taikyti galimas viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės formas.